

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

זריקת דם כשאין בשר

(שנינו לעיל) **תניא:** "וְעֵשֶׂיתְ עֲלֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהָדָם": רבי יהושע אומר: אם אין דם, אין בשר. אם אין בשר, אין דם (אינו נזרק). רבי אליעזר אומר: דם (נזרק), אע"פ שאין בשר.

(ע"ח א') **תניא:** אמר רבי יוסי: רואה אני דברי רבי אליעזר בזבחים, שהיה אומר: "דם אע"פ שאין בשר", ודברי רבי יהושע בזבחים שהיה אומר: "אם אין בשר, אין דם". דברי רבי אליעזר במנחות שהיה אומר: "קומץ אע"פ שאין שם שיריים", ודברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר: "אם אין שיריים אין קומץ, אם אין קומץ אין שיריים".

(ע"ח ב') (ולכאורה רבי יוסי מזכי שטרא לבי תרי הוא, ושקיל וטרי, ומסיק) אלא רואה אני דברי רבי אליעזר בדיעבד, ודברי רבי יהושע לכתחלה.

(ומקשה) דיעבד, אפילו רבי יהושע נמי מודה הוא! דקתני (בברייתא): מודה רבי יהושע שאם זרק, הורצה!

(ומתרץ) הא בטומאה, הא באבוד ושרוף.

כי קתני מודה רבי יהושע שאם זרק (הדם) הורצה (בדיעבד) בנטמא (הבשר, אבל קיים וישנו בעין). אבל באבוד ושרוף (שאינו נמצא) לא (הורצה אפילו בדיעבד).

כי קאמר רבי יוסי רואה אני את דברי רבי אליעזר (המכשיר את הקרבן) בדיעבד, באבוד ושרוף (שאפילו נשרפו או אבדו שייריה, אם הקטיר קומצה, כשירה).

שיטות הראשונים

האם הורצה קרבן בדיעבד באבוד ושרוף ונטמא: לגבי זבחים חילק הרמב"ם בין אבוד ושרוף לטומאה, כרבי יהושע, וכתב, "נְשָׂאָר פְּחוֹת מִכֶּזֶיֶת - לֹא יִזְרַק (כמו אבוד ושרוף, שהבשר לא נמצא), וְאִם זָרַק, לֹא הִרְצָה. נִפְסַל הַבֶּשֶׂר קִדְּם זְרִיקָה, או שְׂיָצָא חוּץ לְעֶזְרָה - לֹא יִזְרַק הַדָּם, וְאִם זָרַק, הִרְצָה." ואילו לגבי מנחות כתב, "קִמֵץ אֶת הַמִּנְחָה, וְאַחַר כֵּן נִטְמְאוּ שְׂרִירָה כָּלָן, או נִשְׂרְפוּ, או יִצְאוּ חוּץ לְעֶזְרָה, או אָבְדוּ - לֹא יִקְטִיר הַקִּמֵץ, וְאִם הִקְטִיר, הִרְצָה." ולכאורה כרבי יוסי דבדיעבד מהני אף באבוד ושרוף. וצ"ב.¹

¹ שכן בסוגיא משמע, דהא דמהני בדיעבד לרבי יוסי אף באבוד ושרוף, היינו בין בזבחים בין במנחות. מקורות: רמב"ם (הל' פסולי המוקדשין אלא; יא,כ).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

קרבת פסח שנטמא

(ע"ח ב') **משנה:** נטמא בשר (הפסח), וחלב (דהיינו כל האימורים הקרבים) קיים, אינו זורק את הדם (אפילו לרבי אליעזר. דעיקר פסח לאכילת אדם בא).

אמר רב גידל אמר רב: אם זרק הורצה (בדיעבד, ופטור מלעשות פסח שני).

(ומקשה) והא בעינן אכילה (וכשנטמא, אסור לאכלו).

(ומתרץ) רב דאמר כרבי נתן, דאמר אכילת פסחים לא מעכבא (כפרה בדיעבד).

(ומברר) הי רבי נתן? (ומסיק) הא רבי נתן, **דתניא:** נמנו עליו (על קרבן פסח) חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת: ראשונים שיש להן (לכל אחד) כזית, אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני. אחרונים שאין להם כזית (לאכול), אין אוכלין (מהבשר), וחייבין לעשות פסח שני. רבי נתן אומר: אלו ואלו (בני חבורה ראשונה ושניה) פטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם (ואין אכילת הפסח מעכבת).

(ומקשה) ולרבי נתן, "איש לפי אָכְלו" למה לי?

(ומתרץ) דבעינן גברא דחזי לאכילה².

(ע"ט א') ואיבעית אימא: רב דאמר כרבי יהושע (דאית ליה אכילת פסחים לא מעכבא). **דתניא:** רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה, בין שנטמא בשר וחלב קיים, בין שנטמא חלב ובשר קיים, זורק את הדם. (אבל) נזיר³ ועושה פסח, נטמא חלב ובשר קיים, זורק את הדם. נטמא בשר וחלב קיים, אין זורק את הדם. ואם זרק, הורצה (דהני לא מעכבי). נטמאו הבעלים במת (דלא חזו למיכל לאורתא, דטומאתן שבעה), לא יזרוק. ואם זרק, לא הורצה⁴.

שיטות הראשונים

האם אכילת הפסח מעכבת: דעת רבי נתן, דאכילת פסח לא מעכבא, אי גברא חזי⁵ ודעת חכמים, שבכל אופן אכילת פסח מעכבת. ופסק **הרמב"ם** כחכמים, ודלא כרבי נתן, ודלא כרב⁶, וכתב, "בשר הפסח שנטמא, ונודע לו קדם זריקה - אף על פי שהאמורין טהורין, לא יזרק את הדם, שאין הפסח בא אלא לאכילה; ואם זרק - לא הרצה." ודעת **האור זרוע**

² דכי כתיב איש לפי אכלו, אגברא כתיב, דליהוי גברא בר אכילה, אבל פסח, לא איכפת לן אי לא חזי. רש"י.

³ שלמי נזיר, תחילתן לאכילה, דבעי שילוח שערן תחת הדוד שהשלמים מתבשלין בו, כדכתיב "ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש" וגו', ועוד בעי תנופה זרוע בשלה, אלמא צריך שיהא בשר טהור בשעת זריקה, שיהא ראוי למצוה האמורה בו. רש"י.

⁴ דאף על גב דאכילתו לא מעכבא, גברא דחזי לאכילה בעינן, ורחמנא דחיייה לטמא נפש לפסח שני. ובנזיר נמי כתיב "וכי ימות מת עליו" וגו', דסותר את נזירותו.

⁵ אמנם ראה להלן, בהמשך הסוגיא (ע"ח ב'), שחטו בטהרה ונטמאו הבעלים), על פי פירוש רש"י, דדעת רבי אלעזר אליבא דרבי נתן, דאכילה לא מעכבא, וגם לא בעינן גברא דחזי לאכילה.

⁶ ואף על גב דרב אמר דמתניתין כרבי נתן, לא חש לה הרמב"ם, כיון דרבים פליגי עליה. ועוד דאמרינן ומאי דוחקיה דרב לאוקמה כרבי נתן. ואע"ג דבתר הכי אמרינן דרב אמר דמתניתין כרבי יהושע, כיון דחכמים פליגי עליה כוותיהו נקטינן. ע"פ כסף משנה.

⁷ ואע"פ שפסק חכמים שאכילת פסח מעכבת, הוסיף וכתב "ואם לא נודע לו עד שנגזר הדם - הרצה; שהציץ מרצה על שגגת הבשר שנטמא, ואינו מרצה על הזדון." ויתבארו הדברים בסוגיא להלן, פ' ב'. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ד,ב).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דאכילת פסח אינה מעכבת, כרבי נתן, דקיימא לן כרב.

הדין כשאין כזית לכל אחד: הרמב"ם פסק שאכילת פסח מעכבת, וכתב, "עד כמה נמנין על הפסח? עד שיהיה בו כזית לכל אחד ואחד... נמנו עליו, וחרזו אחרים ונמנו עליו: ראשונים, שיש להם כזית - אוכלים, ופטורים מלעשות פסח שני; ואחרונים, שרבו עד שלא נמצא בו כזית לכל אחד - אינן אוכלין, וחיבין לעשות פסח שני." ודעת האור זרוע שהלכה כרבי נתן, ואלו ואלו פטורים מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם.⁸

שחטו לאוכליו וזרק דמו שלא לאוכליו

(ע"ח ב') מאן תנא להא דתנו רבנן: שחטו לאוכליו, וזרקו דמו שלא לאוכליו (שבשעת זריקה לא היו ראויים, כגון שנעשו חולים), הפסח עצמו כשר, ואדם יוצא בו ידי חובתו (אע"פ שאינו יכול לאכול הבשר). נימא רבי נתן היא ולא רבנן?⁹

אפילו תימא רבנן (הסוברים שאם אין בשר, הקרבן פסול), אין מחשבת אוכלין (כגון עבור חולה וזקן פוסלת) בזריקה (של הדם. שכן "איש לפי אכלו" לגבי שחיטה כתוב).

מאן תנא להא דתנו רבנן: הרי שהיה חולה (שאינו יכול לאכול כזית) בשעת שחיטה, וחלים (=בריא) בשעת זריקה, או חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה, אין שוחטין ולא זורקין עליו (=עבורו) עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה. כמאן? נימא רבנן היא ולא רבי נתן?

אפילו תימא רבי נתן, גברא דחזי לאכילה בעינן (אפילו בשעת זריקה).

שיטות הראשונים

אין מחשבת אוכלין בזריקה: מבואר בברייתא שאם שחטו לאוכליו וזרק דמו שלא לאוכליו, הפסח כשר, ואדם יוצא בו ידי חובתו. לפי שאין מחשבת אוכלין בזריקה. דעת תוספות, שאם שחטו לאוכליו על מנת לזרוק דמו שלא לאוכליו, פסול.¹⁰ ורק אם שחטו בכשרות, הפסח כשר. והרמב"ם גרס 'שחטו לאוכליו לזרק דמו שלא לאוכליו', והיינו שבשעת שחיטה חשב על מנת לזרוק הדם אח"כ שלא לאוכליו, ואפילו הכי כשר.¹¹

⁸ מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ב,ד). אור זרוע (ח"ב, הלכות פסחים, סי' רכה).

⁹ כתבו תוספות (ד"ה לימא), תימה לר"י והיכי מיתוקמא כרבי נתן, והא רבי נתן ורבנן לא פליגי אלא בבשר, אבל בגברא לכולי עלמא בעינן גברא דחזי לאכילה, וכו'. ונראה לר"י דהכי פירושו, 'נזרק דמו שלא לאוכליו' לא שנזרק שלא לשם אוכליו, אלא שבשעת זריקה היו הבעלים חולים. והשתא קאמר כמאן כרבי נתן, דמשמע ליה כיון דרבי נתן מיקל כולי האי ולא בעי שיהא בשר ראוי לאכילה, הכי נמי לא חייש אם אין בעלים ראויין בשעת זריקה (ורק בשעת שחיטה צריכים להיות ראויים). אבל רבנן דמחמרי ובעו שיהא בשר ראוי לאכילה, הוא הדין דבעו שיהו הבעלים ראויים לאכילה בשעת זריקה.

¹⁰ שכן דין מחשבת שלא לאוכליו שווה לדין מחשבת ערלים, וא"כ הדבר תלוי במחלוקת אמוראים לעיל, ס"א א', והלכה שם כדעת רב חסדא הסובר, יש מחשבת ערלים בזריקה (דהיינו מחשבת ערלים מועילה לפסול בזריקה). והוא הדין במחשבת שלא לאוכליו, פסול.

¹¹ בתוספות מבואר שגם לפנייהם היתה הגירסה כרמב"ם. אלא שמשום סתירת הסוגיות כתבו להגיה. וכתבו שכן יש במקצת ספרים. עיי"ש. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ב,ו). תוספות (ס"א א', ד"ה שחטו).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה: כתב הרמב"ם (הל' קרבן פסח ב,ז), "מי שהוא פריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה, או חולה בשעת שחיטה ופריא בשעת זריקה - אין שוחטין וזורקין עליו, עד שיהיה פריא משעת שחיטה עד שעת זריקה."

שחטו בטהרה ונטמאו הבעלים

(ע"ח ב') מאן תנא להא דתנו רבנן: שחטו (את הפסח) בטהרה, ואח"כ נטמאו הבעלים, ייזרק הדם בטהרה (בכהנים וכלי שרת טהורין) ואל יאכל בשר בטומאה (וייזרק הדם אע"ג דגברא לא חזי). כמאן?

(1) אמר רבי אלעזר: במחלוקת שנויה, ורבי נתן היא¹².

(2) ורבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן היא, הכא במאי עסקינן? בציבור¹³, דאפילו בטומאה נמי עבדי (וראוים לאכול).

(ומקשה) אי בציבור, אמאי אין הבשר נאכל בטומאה. (ומתרץ) גזירה שמא ייטמאו הבעלים (כלומר רוב הציבור) לאחר זריקה, ויאמרו אשתקד לא נטמאנו ואכלנו, השתא נמי ניכול. ולא ידעי דאשתקד כי איזדריק דם, בעלים טמאים הוו (והוה ליה פסח הבא בטומאה). השתא בעלים טהורים הוו.

שיטות הראשונים

מתי לא נאכל פסח בטומאה: הרמב"ם פסק כתירוצא דרבי יוחנן, וכתב, "שחטוהו בטהרה, ונטמאו רב הציבור קדם זריקה - זורק את הדם, והפסח לא יאכל; גזירה שמא יטמאו אחר זריקה בשנה אחרת, ויאכלוהו בטמאה"¹⁴.

¹² דאמר אכילה לא מעכבא. ולא בעי ר' נתן גברא דחזי לאכילה. ומתניתא קמיייתא מוקי רבי אלעזר כרבנן. רש"י.

¹³ שנטמאו רוב ציבור בין שחיטה לזריקה, כגון שמת הנשיא ונטמאו, הילכך גברי דחזו לאכילה נינהו. רש"י.

¹⁴ אמנם דברי הרמב"ם צ"ב, שכן לעיל מיניה כתב, "פסח שהקריבוהו בטמאה - הרי זה נאכל פטהור, שמתחלתו לא בא אלא לאכילה... במה דברים אמורים שהפסח יאכל בטמאה? בשנטמאו הציבור קדם זריקת הדם..." והעיר על כך הכסף משנה, וכתב שדברי הרמב"ם כך מתבארים: במה דברים אמורים שהפסח יאכל בטומאה? בשנטמאו קודם זריקת הדם, אע"פ ששחטוהו בטהרה. זה הוא מן הדין. אבל משום גזירה אם שחטוהו אם נטמאו בעלים אפילו קודם זריקה לא יאכל. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ז,ח-ט).